

اهدای جنین

در مساله اهدای جنین چهار صورت اصلی قابل تصور است. یکی اینکه اسپرم و تخمک از زن و شوهر باشد و فقط تلقیح در خارج رحم اتفاق می افتد که در مورد این صورت در جلسات قبل صحبت کردیم.

صورت دوم اینکه فقط اسپرم از مرد اجنبی از زن صاحب رحم باشد.

صورت سوم اینکه فقط تخمک از زن اجنبی از زن صاحب رحم باشد.

صورت چهارم اینکه هم اسپرم و هم تخمک از مرد و زن اجنبی از زن صاحب رحم باشد.

توجه کنید که معیار برای ما برای اجنبی بودن، زن صاحب رحم است و گرنه اجنبی بودن یا نبودن صاحبان اسپرم و تخمک در این مساله تأثیری ندارد و لذا تلقیح اسپرم مرد اجنبی با تخمک زن اجنبی در خارج از رحم و بعد هم پرورش آن در غیر رحم اشکال شرعی ندارد و عناوین محرم بر آن صادق نیست.

در ذیل این صور فروض مختلفی قابل تصور است مثل اینکه زن متاهل یا مجرد باشد، محرم یا نامحرم باشد و...

تذکر این نکته هم مجددا لازم است که ما در این صورت در مورد حکم اولی بحث می کنیم نه ناظر به عناوین ثانوی مثل حرج و اضطرار و ... و محل بحث هم انجام این کار به عنوان نفسی آن است نه ملازمات آن مثل حرمت لمس و نظر و...

در صورت دوم باید در دو مقام مقتضای ادله اجتهادی و مقتضای اصل عملی بحث کنیم و خود مقتضای اصل عملی هم به لحاظ اصل اولی و اصل ثانوی قابل بحث است.

اگر در مساله دلیل اجتهادی وجود نداشته باشد، مقتضای اصل عملی اولی در مساله برائت و عدم حرمت است.

اما ممکن است گفته شود اصل عملی ثانوی، لزوم احتیاط در فروج است و ما در کتاب مبسوط به صورت مفصل در این مورد بحث کرده ایم و این اصل را صغرویا و کبرویا نپذیرفته ایم و نهایت چیزی که از ادله استفاده می شود استحباب احتیاط در فروج است و آن احتیاط هم صغرویا در مساله ازدواج است حال یا شبهه موضوعیه مثل اینکه فرد احتمال می دهد زنی که قصد ازدواج با او را دارد خواهرش یا مادرش یا یکی از محارمش باشد و یا شبهه حکمیه صحت عقد و لذا از تکرار آن خودداری می کنیم.

در هر حال در مورد ادله اجتهادی، وجوه مختلفی برای ممنوعیت و حرمت این کار بیان شده است که ما در مبسوط به آنها اشاره کرده‌ایم.

وجه اول: استدلال به برخی آیات حفظ فرج.

آیات حفظ فرج چند دسته‌اند که برخی از آنها به مساله محل بحث ما مرتبط نیستند.

دسته اول: آیاتی که مفاد آنها حرمت زنا و امثال آن است. مثل:

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَىٰ أَرْوَاحِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ (المومنون، ۵ تا ۷ و المعارج، ۲۹ تا ۳۱)

مفاد این آیات حرمت جعل نطفه در رحم زن اجنبی نیست بلکه بیان وظیفه مردان است و اینکه مرد باید فرجش را حفظ کند به این معنا که زنا و امثال آن (اعمال مناسب جنسی مثل لواط یا اتیان بهائم یا استمناء) جایز نیست. همان طور که از ادله حرمت زنا، حرمت جعل و زرع نطفه در رحم زن نامحرم استفاده نمی‌شود از این آیات هم چنین مطلبی استفاده نمی‌شود.

دسته دوم: برخی دیگر از آیات حتی این مقدار دلالت هم ندارند مثل:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ (النور، ۳۰)

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَّصِدِّقِينَ وَالْمُتَّصِدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا (الاحزاب، ۳۵)

از این روایات حکم الزامی استفاده نمی‌شود بلکه در مقام بیان صفات خوب مومنین و مومنات است. بنابراین این آیات هم به محل بحث ما ربطی ندارند.

دسته سوم: آیاتی مثل:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ (النور ۳۰ و ۳۱)

مفاد این آیه حرمت نگاه کردن زن به بدن مرد نامحرم است (مگر مواضعی که نپوشاندن آنها متعارف است مثل سر و گردن و دست‌ها و قدم‌ها یا ساق پا که دلیل اصلی آن هم سیره است) و لزوم حفظ فرج است و این امر هم اطلاق دارد و به اعمال جنسی اختصاصی ندارد. مفاد این آیه امر به تحفظ بر فرج است از هر چه با آن مناسب است و همان طور که اعمال جنسی با فرج مناسبت دارد با استیلا هم مناسبت دارد و این مناسبت هم بسیار روشن و واضح است پس آیه بر تحفظ فرج از بارداری هم دلالت دارد و جواز

بارداری از شوهر و مشروعیت ازدواج بر اساس ارتکاز است (جدای از ادله خاص) که مانع از شکل گیری اطلاق نسبت به این موارد می شود.